

Son yıllarda bazı sanayi kuruluşlarının tarihiyle ilgili kitapların yayımlanması, bu kuruluşların tarihçelerini araştırmacılara veya araştırma kurumlarına ısmarlaması sayesinde ortaya çıkmıştır. Kuruluşların bu girişimlerini sürdürmeleri, sanayi tarihimizin yazılması bakımından güzel fırsatlar yaratacak ve son derece yararlı olacaktır.

Feza Günergun

Emre Dölen & Mustafa Kaçar (editörler), *Türk Teknoloji Tarihi*. I. Türk Bilim ve Teknoloji Tarihi Kongresi (15-17 Kasım 2001) Bildirileri. Türk Bilim Tarihi Kurumu ve İSKİ ortak yay. İstanbul 2003. 16,5x23,5 cm, 315+7 s. Renkli resimli, ISBN numarası yok.

Tanıtacağımız yayın, Türk Bilim Tarihi Kurumu tarafından 2001 yılında İTÜ İnşaat Fakültesi'nde düzenlenen I. Türk Bilim ve Teknoloji Tarihi Kongresi'ne sunulan bildirilerin bir bölümünden oluşmaktadır. Bu husus kitap kapağında belirtilmiştir. Ayrıca, kitaba *Türk Teknoloji Tarihi* başlığı layık görülmüştür.

İçindekiler sayfasına kısa bir bakış, bildirilerin çok çeşitli konularda sunulmuş olduğunu göstermektedir. Bunlardan bazıları şöyle sıralanabilir: Osmanlı tekstil üretiminde kullanılan boyar maddeler; Osmanlı'da top dökümcülüğü; Osmanlı'da gemi inşa teknolojisi; bir Osmanlı su değirmeni örneği; el-Cezeri (13. yüzyıl) ve Takiyüddin'in (16. yüzyıl) mekanik aletleri; Anadolu'da enerji teknolojileri; İstanbul Darülfünunu'nda elektromekanik kürsüsü; Osmanlı'da deniz torpidoları; mütefennin bir şeyh Hezarfen Efendi; Türkiye'de jeofizik, jeomagnetizma, sismoloji çalışmaları; Yemen'de tarım bilimleri; Mimar Sinan'ın köprüleri ve su yolları; İstanbul'da su sayaçlarının tarihçesi; Cumhuriyet Türkiye'si'nde pancar üretimi; geleneksel tarım aletlerinin traktörle buluşması vd.

Yukarıda çok çeşitli konuları ele alan bildiriler topluluğunu (18 bildiri) içeren bu yayına *Türk Teknoloji Tarihi* başlığı gibi iddialı bir başlık koymanın pek doğru olmadığı düşüncesindeyim. Böyle bir başlığın, ancak, Türk teknoloji tarihinin değişik dallarındaki gelişmeleri, bir bütünlük içinde ve ayrıntılı araştırmalara dayalı olarak kaleme alınmış bölümleri içeren bir kitaba verilebileceği kanısındayım. Ayrıca, bu başlığı taşıyan bir kitabın yazılabilmesi için de, daha uzun yıllar derin araştırmaların yapılması, bu araştırmaları teşvik

etmek ve tartışmak için kongreler düzenlenmesi gerektiğine inanıyorum. Yayına, yalnızca "I.Türk Bilim ve Teknoloji Tarihi Kongresi Bildirileri" başlığının verilmesi herhalde her bakımdan daha isabetli olurdu.

İlginç bir husus da, Türk Bilim Tarihi Kurumu Başkanı E. İhsanoğlu'nun kongre bildiri kitabını takdim yazısı içinde (s.VII-X), İTÜ bünyesinde, Prof.Dr. Kazım Çeçen tarafından 1981 ve 1986 yıllarında düzenlenen Uluslararası Türk-İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi kongrelerinden söz etmemiş olmasıdır. Bu kongreler, Türk teknoloji tarihi ile ilgili olarak Türkiye'de düzenlenen ilk kongrelerdir ve bu konudaki araştırmalara öncülük etmişlerdir. Kitapta yer alan bildirilerin kaynakları arasında gösterilen (s. 17, 245, 246, 247, 267, 269) bu kongreler sanki yok sayılmıştır. Bu şekilde bir görmezlikten gelme, E. İhsanoğlu'nun aynı yazısında "kapalı referanslar sistemimiz" (s. IX) dediği olaya bir örnek sayılabilir.

Bildirilerin tek tek değerlendirilmesi, bu tanıtma yazısının kapsamını aşacaktır. Burada yalnızca spesifik konulardaki bazı bildirilerin orijinal araştırmalara dayandığını, diğerlerinin ise bilinen, daha önce yayımlanmış bilgileri tekrarladığını belirtmek zorundayız. Bu sonuncular değerli çalışmalar olmakla birlikte, bildiri olmaktan ziyade konferans niteliğini taşımaktadırlar. Ancak bu durumun, yayını tanıtığımız kongreye has olduğunu söylemek haksızlık olacaktır. Türkiye'de ve dünyada bu gibi örnekler sık sık görülmektedir.

Kitabın sonunda verilen "Yayımlanmamış Bildirilerin Özetleri" ile birlikte kongre programının da verilmesi uygun olurdu. Böylelikle, kongre çerçevesinde düzenlenen diğer etkinlikler hakkında bilgi edinmek mümkün olurdu. Diğer taraftan, bir kongre kitabı olduğu için, soru-cevap ve tartışmalara özet olarak dahi olsa kitapta yer verilmiş olması beklenirdi.

Kongre'nin orijinal çalışmaları teşvik etmiş olduğuna, bildiri kitabının da bu araştırmalardan haberdar olmamızı sağladığına şüphe yoktur. Bu bakımdan basılması faydalı olmuştur. Ancak bundan sonra, Türkiye'de teknoloji tarihi konusunda yapılacak bilimsel toplantıları belli konulara hasretmenin --kongre sonrasında tematik ve ilgi çekici kitapların ortaya çıkmasına olanak sağlayacağı için-- yararlı olacağına inanıyorum.

Feza Günergun